

BIJKOMENDE BEMERKINGEN BETREFFENDE DE ERKENTELIJKHEIDSMEDAILLE VAN DE VEREENIGING TER BESCHERMING DER ZWARTE KINDSHEID IN BELGISCH-CONGO

R. Dijkmans

In het Jaarboek 1998 van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde (EGMP) publiceerden Luc Vandamme en Daniël Bernier een biografie van Marcel Rau, aangevuld met een catalogus van zijn creaties ^{1/}. Daarin namen ze onder het nummer 8b de erkentelijkheidsmedaille op van de *Vereeniging ter Bescherming der Zwarte Kindsheid in Belgisch-Congo*, met op de voorzijde het hoofd van prins Boudewijn, diens gekroond monogram, een wapenschild (volgens de auteurs dat van België) en het jaartal 1933.

Ik bezat toen in mijn verzameling een exemplaar van deze medaille, dat echter niet helemaal overeenstemde met hun afbeelding op bladzijde 115. Zoals ik uitlegde in mijn reactie, die verscheen in het Jaarboek 2002 van het EGMP ^{2/}, zit het verschil hem in de kroon boven het monogram: op het door Vandamme en Bernier afgebeeld exemplaar gaat het om een koningskroon (met beugels), terwijl op het mijne een prinsenkroon (zonder beugels) staat afgebeeld ^{3/}.

In de loop van de afgelopen tien jaar heb ik nog enkele bijkomende exemplaren van deze medaille kunnen bemachtigen, wat toelaat het bestaan van die twee varianten te bevestigen, en mij er hier toe brengt mijn commentaar uit 2002 verder te verfijnen.

Het is hierbij belangrijk te weten dat, hoewel de voorzijde van deze medaille het jaartal 1933 draagt, de stempel ervan ook nog op latere tijdstippen is gebruikt (met behoud van dat jaartal). Zo ook in 1937, bij de uitgifte van een reeks van vijf medailles ter gelegenheid van de wereldtentoonstelling in Parijs in dat jaar^{4/}. Het betreft stukken met een gemeenschappelijke keerzijde, en met op de voorzijde het portret van een lid van de koninklijke familie: respectievelijk koning Leopold III, koningin Astrid (†), prins Boudewijn (die na de eedaflegging van zijn vader Leopold III in 1934 kroonprins was geworden, met de titel van hertog van Brabant), prins Albert (die de titel van prins van Luik droeg) en prinses Joséphine-Charlotte (zonder titel, conform de Salische wet).

De penning met prins Boudewijn uit deze reeks is geslagen met dezelfde matrijs als de erkentelijkheidsmedaille van de *Vereeniging ter Bescherming der Zwarte Kindsheid in Belgisch-Congo*, met de koningskroon boven zijn monogram en met nog steeds het jaartal 1933. Op de medaille met prins Albert en op die met prinses Joséphine-Charlotte is hun monogram getopt met een prinsenkroon. Merken we ten slotte nog op dat op de medaille met prins Albert het wapenschild van Luik voorkomt.

Op basis hiervan kom ik tot de volgende twee conclusies:

1. de promotie van Boudewijn tot troonopvolger, in 1934, weerspiegelt zich in de kroon, die in plaats van een prinsenkroon een koningskroon is geworden^{5/};

2. naar analogie met de medaille van prins Albert uit 1937 (met het wapen van Luik), verwijst het schild met de naar links klimmende leeuw op de in 1933 gecreëerde medaille van prins Boudewijn niet naar België, zoals Vandamme en Bernier beweren, maar hoogstwaarschijnlijk naar Hene-gouwen^{6/}.

Mijn stelling hierbij is dat Rau op de al bestaande voorzijdestempel uit 1933 gewoon een aantal beugels aan de prinsenkroon heeft bijgegraveerd om er een koningskroon van te maken. Daardoor reikt de kroon trouwens bijna tot tegen het haar van de prins. Dit verklaart bovendien het jaartal 1933 op deze vier jaar jongere penning.

Rau heeft deze wijzigingen aan de kroon reeds aangebracht in de loop van 1934 of uiterlijk 1935. De aangepaste voorzijdestempel is immers ook gebruikt voor een medaille die uitgegeven werd naar aanleiding van de wereldtentoonstelling te Brussel in 1935^{7/}. Aangezien Vandamme en Bernier dit stuk in hun artikel niet hebben afgebeeld, kon in eerste instantie niet worden uitgemaakt of er een prinsen- dan wel een koningskroon op is weergegeven. Navraag bij het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België leert evenwel dat het inderdaad een koningskroon betreft. Overigens draagt deze medaille op de voorzijde wel degelijk nog altijd het jaartal 1933, en niet 1935 zoals Vandamme en Bernier verkeerdelijk schrijven^{8/}.

De erkentelijkheidsmedailles van de *Vereeniging ter Bescherming der Zwarte Kindsheid in Belgisch-Congo* met een koningskroon zijn dus extra-exemplaren die na de aanpassing van de matrijs werden bijgeslagen. Het is immers geweten dat deze vereniging ook nog na 1933 penningen aan verdienstelijke personen uitreikte.

Vandamme en Bernier wijzen in hun artikel overigens op het mogelijk bestaan van dergelijke erkentelijkheidsmedailles met het portret van prins Albert (die dus ten vroegste kunnen dateren van diens geboortjaar 1934), maar hiervan zijn tot op heden geen exemplaren teruggevonden. Het is een aloude traditie dat leden van de koninklijke familie de hoge bescherming op zich nemen van sociaal-culturele instellingen. Dat hierbij én prins Boudewijn én prins Albert als beschermheer zouden zijn opgetreden van één en dezelfde vereniging, lijkt echter weinig waarschijnlijk; ook is er geen reden waarom in die jaren deze eretitel zou zijn overgedragen van de ene prins op de andere. Bijgevolg lijkt het vermoeden dat er ook erkentelijkheidsmedailles van de *Vereeniging ter Bescherming der Zwarte Kindsheid in Belgisch-Congo* zouden bestaan met het hoofd van prins Albert, eerder te berusten op een vergissing^{9/}.

NOTEN

- ^{1/} L. VANDAMME & D. BERNIER, *Marcel Rau, graveur van Leopold III*, in *Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde*, 1998, p. 53-194.
- ^{2/} Opgenomen in L. VANDAMME & U. HAUTEKEETE, *Marcel Rau, graveur van Leopold III – Enkele verbeteringen en opmerkingen op het artikel in het jaarboek 1998*, in *Jaarboek van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde Koninklijke Vereniging*, 2002, p. 89-98.
- ^{3/} Zie ook de afbeeldingen in NATIONALE BANK VAN BELGIE, *Het Vorstenportret op Munt en Biljet 1830-1991*, Brussel, 1991, p. 160, en M. VANCRAENENBROECK, *Medailles rond de Belgische aanwezigheid in Midden-Afrika 1876-1960*, Brussel, 1996, p. 190. In beide gevallen gaat het om een prinsenkroon.
- ^{4/} L. VANDAMME & D. BERNIER, *op. cit.*, nr. 21.
- ^{5/} Aangezien de voorzijde van deze medaille anepigrafisch is, was deze aanpassing van de kroon allicht de enige manier om deze promotie kenbaar te maken.
- ^{6/} Prins Boudewijn werd bij zijn geboorte in 1930 graaf van Henegouwen en kreeg pas in 1934 de titel van hertog van Brabant, als nieuwe troonopvolger na de eedaflegging van zijn vader. Bijgevolg kan het wapen op de medaille uit 1933 niet dat van Brabant zijn geweest. Het wapen van Henegouwen bestaat evenwel uit een gevierendeeld schild met in elk kwartier een naar links klimmende leeuw. Aangezien het schild van Luik op de medaille van prins Albert een vereenvoudigde versie is (het toont enkel het wapen van de stad Luik, terwijl in dat van de provincie ook de wapens van het hertogdom Bouillon, het markizaat Franchimont en de graafschappen Loon en Hoorn zijn opgenomen), is het niet onwaarschijnlijk dat Rau het wapen van Henegouwen ook heeft vereenvoudigd door er maar één kwartier van weer te geven. Het beschikbaar oppervlak was in beide gevallen immers zeer beperkt.
- Uitgaande van deze veronderstelling zijn de wapens van Brabant, van België en van Henegouwen in vereenvoudigde vorm niet van elkaar te onderscheiden, en is een discussie omtrent het territorium eigenlijk zonder voorwerp. Het was in ieder geval niet nodig om aan het schild op de medaille van prins Boudewijn veranderingen aan te brengen, zoals dat daarentegen wel moest gebeuren voor de kroon.
- ^{7/} L. VANDAMME & D. BERNIER, *op. cit.*, nr. 14.

- ^{8/} De vraag blijft natuurlijk waarom op de medailles uit 1935 en 1937 wel de kroon, maar niet het jaartal werd aangepast. Was dit misschien omdat de in 1930 geboren Boudewijn in de tussentijd van twee en a fortiori vier jaar teveel was veranderd om zijn portret uit 1933 nog voldoende gelijkend te bevinden, zodat het dus opportuun leek om het oorspronkelijk jaartal dan maar te behouden? Merk in dit verband op dat de medailles van de serie uit 1937 met de twee andere kinderen van de koninklijke familie geen jaartal dragen op de voorzijde.
- ^{9/} Lezers van dit Jaarboek die toch een dergelijk exemplaar mochten bezitten – wat alvast niet het geval is voor het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek van België – worden verzocht dit mee te delen aan de redactie, zodat dit dan het onderwerp kan vormen van een volgende bijdrage.